

Monografija Velenje, industrijsko mesto v preobrazbi, je izšla kot četrta knjiga v knjižni zbirki CAPACities, kjer so zbrane knjige z rezultati projektov s področja urbane geografije, trajnostnega razvoja, kulturne dediščine in podobnih vsebin. V monografiji so zbrani prispevki o prostorskem in časovnem razvoju Velenja na podlagi rezultatov raziskovalnega projekta *BRIGHT FUTURE* v okviru programa Obzorje 2020. Avtorji poglavij z vidika različnih raziskovalnih področij (težišče je na geografiji, vendar so prispevki povezani tudi z zgodovino, sociologijo, umetnostjo in agronomijo) celostno osvetljujejo raznolike vidike razvoja Velenja.

V monografiji se obravnava razvoj Velenja kot industrijskega mesta, ki je nastalo ob premogovniku in skupaj s tovarno Gorenje v družbenogospodarskih razmerah socialistične Jugoslavije. V sedemnajstih prispevkih so osvetljene značilnosti prostorskega in časovnega razvoja mesta, ki pa se je kljub deindustrializaciji in razvoju tržnega, v storitve usmerjenega gospodarstva, uspelo prestrukturirati v sodobno industrijsko mesto z izvozno gospodarsko usmeritvijo. Zaradi svoje prostorske in družbene zasnove, zaznamovane s socialističnimi in modernističnimi potezami, ima danes med slovenskimi mesti sloves »posebneža«.

Rdeča nit je kritično vrednotenje dosedanjih in prihodnjih razvojnih virov Velenja z okolico. V uvodnih treh prispevkih osvetljuje vpliv zgodovinskih, pokrajinskih in geografskih dejavnikov na razvoj mesta. Osrednji del v štirinajstih prispevkih analizira položaj Velenja z vidika sistema središčnih naselij, lege v prometni mreži, gospodarske podobe, arhitekturne zasnove, družbenih inovacij in demografskih trendov. Nekatera poglavja osvetljujejo tudi doslej nekoliko spregledane plati mesta, kot so na primer urbano vrtičkarstvo, ekološka prizadevanja, turistični potenciali, govornica simbolov, prostorske spremembe zaradi rudarstva in navsezadnje tudi premikov v družbeni strukturi vrednot.

V monografiji so poleg preučevanja obstoječih razmer nakazane tudi razvojne smeri, ki jih avtorji prispevkov priporočajo za načrtovanje nadaljnjih razvojnih korakov Velenja: poudarjen je pomen uporabe lastnih (endogenih) razvojnih virov ter participativni pristop pri načrtovanju in soodločanju o razvoju.

Prispevek pričujoče monografiji je v osvetlitvi vidikov mesta, ki lahko z ustreznim pristopom postanejo tudi razvojni potenciali. Knjigo odlikuje jasno razvidna rdeča nit in smiselno strukturirano zaporedje poglavij, ki so brez izjeme opremljeni s kakovostnimi fotografijami in grafikoni. Uporabljene so inovativne raziskovalne metode, v prispevkih pa hkrati odseva tudi delo na terenu, ki je bilo opravljeno med prebivalci Velenja. Bralec ima zato mesto nenehno pred očmi in niti za trenutek ne pozabi, da ima v rokah monografijo o družbenem organizmu v prostoru, ki živi z vsemi svojimi privlačnostmi in izzivi vred.

Monografija je prosto dostopna na spletnem naslovu: <https://doi.org/10.3986/9789610502623>.

Erik Logar

Matija Zorn, Blaž Komac, Rok Ciglič, Erik Logar (uredniki):

Domači odzivi na globalne izzive

Naravne nesreče 5

Ljubljana 2020: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 176 strani, ISBN 978-961-05-0266-1 (tiskana različica), ISBN 978-961-05-0267-8 (elektronski vir)

Monografija »Domači odzivi na globalne izzive« predstavlja že peti zvezek v knjižni zbirki Naravne nesreče, ki spremlja trienalni posvet Naravne nesreče v Sloveniji – Dan Bojana Ušeničnika v organizaciji Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU ter Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Zaradi razmer, povezanih z razglasitvijo epidemije virusa COVID-19, je bil dogodek odpovedan, zato monografija s pomenljivim naslovom, predstavlja edini stik z deli avtorjev tokratnega posveta.

Osrednja nit monografije predstavlja most med znanostjo in politiko, ki se mora zavedati omejujočih posledic naravnih nesreč za razvoj in se jim s tem ustrezno izogniti oziroma prilagoditi. Posamezni

primeri odzivov na globalne izzive zato predstavljajo dobre prakse in pristope k obravnavi globalnih sprememb in trendov, ki pogojujejo nastanek naravnih nesreč ter pripravljenost družbe na odziv nanje.

Vsebina razkriva kar 14 različnih prispevkov, ki jih je skupaj pripravilo 26 avtorjev. Prvi prispevek se osredotoča na splošni pregled domačih odzivov na globalne izzive v Sloveniji in Evropi, predvsem z vidika upravljanja naravnih nesreč in njenih posledic skozi mednarodne ukrepe in uredbe. Drugi prispevek izpostavlja pomen Sendajskega monitoringa za obdobje 2015–2020, ter obseg poročanja Slovenije v Sendajskem okviru za zmanjšanje tveganja nesreč. Tretji prispevek predstavlja zasnovano in izvedbo sušnega uporabniškega servisa *Droughtwatch*, ki kot spletno orodje omogoča pregledovanje in analizo podatkov oziroma kazalnikov povezanih s sušo. Četrty prispevek je namenjen opredelitvi meteoroloških kazalnikov požarne ogroženosti gozdov v Sloveniji, ki temelji na kanadskem pristopu, del sistema pa je tudi spletna aplikacija za pregled dnevnih napovedi požarne ogroženosti gozdov. Peti prispevek predstavlja podobne aplikativne rezultate kot predhodni, vendar se osredotoča na dolgoletno naraščanje toplotnih obremenitev v okviru projekta *Heat-Shield*, kjer so analizirali podatke sedmih meteoroloških postaj v obdobju 1961–2017. Šesti prispevek se posveča analizi snežnih plazov s smrtnimi žrtvami v Sloveniji po letu 1990, kjer avtorji ugotavljajo temeljne značilnosti snežnih plazov, ki so jih razvrstili na šest nevarnostnih vzorcev. Sedmi prispevek ugotavlja ogroženost izbranih enot kulturne dediščine z vidika različnih naravnih nevarnosti na primeru občine Kočevje. Osmi prispevek analizira vpliv žariščnih mehanizmov potresov v Krnskem pogorju, ki so imeli veliko posledic v lokalnem okolju v letih 1998 in 2004. Deveti prispevek se opredeljuje do hidrološkega odraza podnebnih sprememb v Podravju ter razporeditvi pretokov in posledično poplav na tem območju. Deseti prispevek prikazuje zaznavo potresne ogroženosti pri stanovalcih nekaterih stolpnic v Ljubljani, ki ne ustrezajo sodobnim predpisom potrebne varnosti. Enajsti prispevek izpostavlja pomen učinkovitega komuniciranja informacij za prilagajanje na podnebne spremembe, predvsem z vidika Komisije za klimatologijo pri Svetovni meteorološki organizaciji. Dvanajsti prispevek predstavlja teoretične in praktične pristope k vodenju večorganizacijskega

odziva na kompleksne nesreče, ki lahko vključujejo tudi več deset različnih organizacij. Trinajsti prispevek izpostavlja staranje prebivalstva v Sloveniji kot izziv na področju pripravljenosti na naravne nesreče na primeru usposabljanja iz prve pomoči. Sklepni, štirinajsti prispevek, pa obravnava identifikacijo osebnih spodbujevalnih in zaviralnih dejavnikov za (ne)nudenje prve pomoči v Sloveniji. Pestrost zbranih prispevkov v monografiji s tem podčrtuje napredek slovenske znanosti in spoznanja ob odzivih na naravne nesreče, ki pogosto izhajajo iz vzrokov globalnih sprememb, ki se odražajo na lokalni ravni.

Monografija je obenem posvečena dr. Milanu Orožnu Adamiču (1946–2018), ki je bil pobudnik in prvi vodja Oddelka za naravne nesreče Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

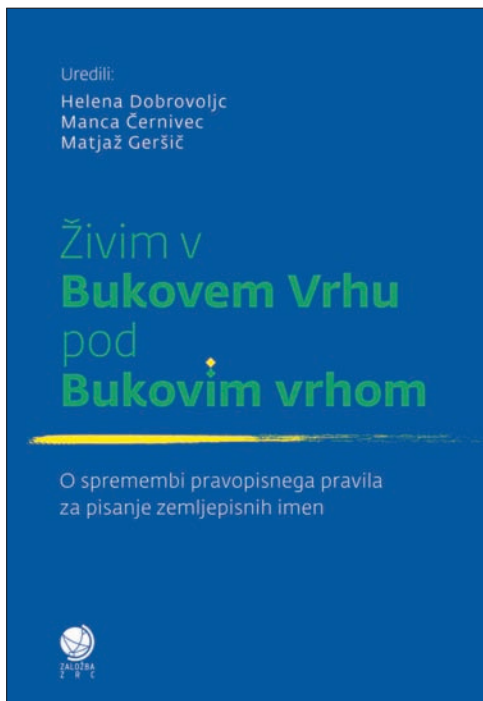
Monografija je prosto dostopna na spletnem naslovu: <https://doi.org/10.3986/9789610502678>.

Jure Tičar

Helena Dobrovoljc, Manca Černivec, Matjaž Geršič (uredniki):

Živim v Bukovem Vrhu pod Bukovim vrhom. O spremembi pravopisnega pravila za pisanje zemljepisnih imen

Ljubljana 2020: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša in Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 90 strani, ISBN 978-961-05-0437-5 (tiskana različica), ISBN 978-961-05-0432-0 (elektronski vir)

V okviru prenove pravopisnih pravil pod vodstvom Pravopisne komisije pri SAZU in ZRC SAZU se je izpostavil problem zapisovanja začetnice v neprvih sestavinah zemljepisnih imen, saj se pogosto pojavijo dvomi o tem, ali gre za lastno ali občno ime, na primer *Kočevski Rog* ali *Kočevski rog*. Zato je bila že leta 2015 ob srečanju predstavnikov Pravopisne komisije pri SAZU in ZRC SAZU ter Komisije